

Sygn. akt II Ca 328/18

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2018 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Vogt (spr.)
Sędziowie:	SSO Barbara Mokras SSR del. Tomasz Błoński
Protokolant:	st. sekr. sąd. Elżbieta Wajgielt

po rozpoznaniu w dniu 4 października 2018 r. w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z wniosku ASEKURACJA Sp z o.o. w S.

z udziałem A. G. (1) , A. G. (2) , M. G. (1) , B. Ł. , W. Ł. , P. M. , R. M. , T. K. , D. B. , K. S. (1) , A. K. , M. B. , E. M. (1) , A. M. , M. M.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestnika postępowania R. M.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kaliszu

z dnia 22 stycznia 2018r. sygn. akt I Ns 1085/16

postanawia:

1. oddalić apelację,
2. nie obciążać uczestnika postępowania P. M. kosztami postępowania.

SSR del. Tomasz Błoński SSO Wojciech Vogt SSO Barbara Mokras

II Ca 328/18

UZASADNIENIE

W dniu 18.05.2016r. (...) Sp. z o.o. w S. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po Z. K. zmarłym 30.08.2014r., ostatnio zamieszkałym w K.. Wnioskodawca jako uzasadnienie swojego interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nabycia spadku podał, że Z. K. był jego dłużnikiem. Wierzytelność wnioskodawcy wobec spadkodawcy została stwierdzona nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w Lublinie- Zachód z dnia 30.08.2012r. w sprawie Nc-e936157/12.

Sąd Rejonowy w Kaliszu postanowieniem z dnia 22 stycznia 2018 r. stwierdził, że spadek po Z. K. zmarłym 30 sierpnia 2014 r. w K., ostatnio stale zamieszkałym w K. na podstawie ustawy nabył syn siostrzeńca P. M. w całości z tym, że dziedziczenie nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza. Orzekł również o kosztach postępowania.

Rozstrzygnięcie swoje oparł na następujących ustaleniach:

Z. K. zmarł 30.08.2014r. w K., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. Był raz żonaty z T. K.. Z małżeństwa miał 2 dzieci: M. B. i A. K.. Nie miał dzieci pozamażeńskich ani przysposobionych. Z. K. nie pozostawił testamentu. Nikt nie zrzekł się po nim dziedziczenia, ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

W dniu 16.10.2014r. żona spadkodawcy T. K. oraz jego córki złożyły oświadczenie odrzuceniu spadku po Z. K.

M. B. ma jedno dziecko- D. B. , która również w dniu 16.10.2014r. złożyła oświadczenie odrzuceniu spadku po Z. K.. D. B. nie ma dzieci

Rodzice Z. K. nie żyją, zmarli przed nim. Spadkodawca miał dwie siostry: K. S. (1) i E. M. (1)

K. S. (1) została poinformowana o złożeniu przez zstępnych spadkodawcy oświadczeń o odrzuceniu spadku w dniu 6.11.2014r. W dniu 13.11.2014r. złożyła w Sądzie Rejonowym w Kaliszu wniosek o przyjęcie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Samo oświadczenie złożyła w dniu 16.01.2015r. przed Sądem Rejonowym w Kaliszu w sprawie Ns 2283/14

K. S. (1) ma troje dzieci: A. G. (1), E. S. i B. Ł.

W dniu 15.06.2015r. E. S. złożyła wniosek o przyjęcie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K. przed sądem. Samo oświadczenie złożyła w dniu 5.08.2015r. przed Sądem Rejonowym w Kaliszu w sprawie Ns 1409/15. E. S. nie ma dzieci.

Również w dniu 15.06.2015r. B. Ł. złożyła wniosek o przyjęcie od niej przez Sąd oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Oświadczenie złożyła w dniu 5.08.2015r. przed Sądem Rejonowym w Kaliszu w sprawie Ns 1408/15. B. Ł. ma jedno dziecko – małoletnią W. Ł.

W dniu 25.01.2016r. B. Ł. złożyła w Sądzie Rejonowym w Kaliszu III Wydział Rodzinny i Nieletnich wniosek o udzielenie jej zezwolenia na dokonanie w imieniu małoletniej córki czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka polegającej na złożeniu w imieniu W. Ł. oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Postanowieniem z dnia 11.02.2016r. w sprawie I. N. 88/16 Sąd Rejonowy w Kaliszu zezwolił B. Ł. na złożenie w imieniu W. Ł. oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 4.03.2016r.

W międzyczasie w dniu 12.02.2016r. B. Ł. złożyła w Sądzie Rejonowym w Kaliszu wniosek o przyjęcie od niej w imieniu małoletniej W. Ł. oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Samo oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej B. Ł. złożyła w dniu 27.06.2016r. przed Sądem Rejonowym Kaliszu w sprawie Ns 808/16.

W dniu 9.07.2015r. A. G. (1) złożyła w Sądzie Rejonowym w Środzie Wielkopolskiej wniosek o odebranie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Samo oświadczenie złożyła w dniu 17.08.2015r. przed Sądem Rejonowym w Środzie Wielkopolskiej w sprawie I Ns 527/15

A. G. (1) ma dwoje małoletnich dzieci : A. G. (2) i M. G. (1)

W dniu 3.02.2016r. A. G. (1) złożyła w Sądzie Rejonowym w Środzie Wielkopolskiej wnioski o przyjęcie od niej imieniu małoletnich dzieci oświadczeń o odrzuceniu spadku po Z. K.. W tym samym dniu złożyła w Sądzie Rejonowym w Środzie Wielkopolskiej Wydział III Rodzinny i Nieletnich wnioski o zezwolenie na dokonanie w imieniu małoletnich A. G. (2) i M. G. (1) czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu ich majątkiem polegającej na złożeniu oświadczeń o odrzuceniu spadku po Z. K.. Sąd Rejonowy w Środzie Wielkopolskiej postanowieniem z dnia 31.03.2016r. w

sprawie I. N. 48/16 udzielił A. G. (1) zezwolenia na złożenie powyższych oświadczeń w imieniu dzieci. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 22.04.2016r. Z kolei w dniu 16.05.2016r. A. G. (1) złożyła przed Sądem Rejonowym w Środzie Wielkopolskiej w sprawach Ns 108/16 i Ns 109/16 w imieniu małoletnich A. G. (2) i M. G. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.

E. M. (1) dowiedziała się o złożeniu oświadczeń o odrzuceniu spadku przez zstępnych Z. K. w dniu 5.11.2014r. W dniu 2.01.2015r. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po Z. K.. E. M. (2) ma dwoje dzieci: R. M. i A. M.. A. M. również w dniu 2.01.2015r. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po Z. K.. A. M. nie ma dzieci

R. M. w dniu 15.04.2015r. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po Z. K.. R. M. ma dwoje dzieci: M. M. oraz małoletniego syna P. M.. M. M. również w dniu 15.04.2015r. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po Z. K.. Ona sama nie ma dzieci

W dniu 18.08.2015r. R. M. złożył wniosek do Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim III Wydziału Rodzinno i Nieletnich o zezwolenie na złożenie w imieniu małoletniego P. M. oświadczenia o odrzuceniu spadku po Z. K.. Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim udzielił R. M. zezwolenia na dokonanie powyższej czynności w imieniu dziecka postanowieniem z dnia 19.10.2015r. w sprawie I. N. 404/15. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 10.11.2015r. W dniu 22.01.2016r. R. M. złożył w imieniu małoletniego P. M. oświadczenie o odrzuceniu spadku po Z. K..

Apelację od tego rozstrzygnięcia złożył uczestnik postępowania P. M. i R. M.. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. art. 123 § 1 pkt. 1 k.c. przez jego błędne niezastosowanie i w konsekwencji błędne przyjęci, że oświadczenie o odrzuceniu spadku po Zmarłym Z. K. złożone w imieniu uczestnika postępowania P. M. przez jego ojca R. M. nastąpiło z uchybieniem terminu ustawowego mimo, że zgodnie z powołanym przepisem termin sześciomiesięczny do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku rozpoczął bieg od momentu uprawomocnienia się postanowienia Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim o wyrażeniu przez sąd zgody na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez przedstawiciela ustawowego w imieniu małoletniego dziecka, a zatem w zakreślonym przez sąd terminie.

Wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia przez przyjęcie, że spadek po zmarłym w dniu 20 sierpnia 2014 r. Z. K. nabył w całości Skarb Państwa.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w całości podziela ustalenia i rozważania Sądu I instancji i przyjmuje je za własne.

W niniejszej sprawie nie jest sporna dopuszczalność stosowania w drodze analogii przepisów o przedawnieniu do terminów zawitych. Kwestie tę bowiem rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 20 maja 1978 r., III CZP 39/77. Termin określony bowiem w art. 1015 § 1 k.c. jest terminem zawitym.

Do rozstrzygnięcia pozostaje zagadnienie, czy złożenie wniosku do sądu o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego powoduje **przerwanie**, czy **zawieszenie** – na czas trwania postępowania - biegu terminu określonego w art. 1015 k.c.

Po każdym przerwaniu przedawnienie biegnie na nowo od momentu zakończenia postępowania. Zawieszenie powoduje wstrzymanie biegu terminu przez czas trwania postępowania (art. 121 i 124 k.c.) .

Stanowisko Sądu Najwyższego jest w tym wypadku rozbieżne. Za przerwaniem biegu przedawnienia opowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14; za zawieszeniem biegu przedawnienia

opowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r., III CSK 329/13 i z dnia 24 września 2015 r., V CSK 696/14.

Nie ulega wątpliwości, że złożenie do sądu opiekuńczego wniosku o zezwolenie na przyjęcie albo odrzucenie spadku bądź też uzyskanie wskazanego zezwolenia nie jest równoznaczne z zachowaniem terminu z art. 1015 § 1 k.c.

Do zachowania rozważanego terminu konieczne jest bowiem złożenie oświadczenia o przyjęciu albo odrzuceniu spadku.

Niemniej ze względu na długość tego terminu przedstawiciel ustawowy spadkobiercy nie zawsze zdąży uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego i złożyć oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku w ciągu 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się on o tytule powołania reprezentowanej osoby. Dostrzegając przedstawioną trudność, SN stwierdził w postanowieniu z 20.11.2013 r. (I CSK 329/13, OSNC 2014, Nr 9, poz. 93; glosa aprobująca P. Księżak, Rej. 2014, Nr 5, s. 105-111), że złożenie wspomnianego wniosku skutkuje **zawieszeniem** – na czas trwania postępowania sądowego – biegu terminu z art. 1015 § 1 KC.

Tak stosowana analogii umożliwia przedstawicielowi ustawowemu małoletniego zachowanie sześciomiesięcznego terminu do złożenia oświadczenia nawet gdyby złożył wniosek o zezwolenie złożenia oświadczenia w ostatnim dniu terminu.

Nie istnieje więc żadna uzasadniona podstawa do rozszerzającej interpretacji tego wyjątku od reguły i uznania, że złożenie wniosku do sądu o zezwolenie na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przerywa bieg terminu zawitego. Należy podkreślić, że doktryna zdecydowanie opowiada się za zawieszeniem biegu tego terminu. Stanowisko takie zawarte jest w komentarzu do k.c. pod redakcją M. Gutowskiego (por. M. Gutowski, Komentarz do k.c., Warszawa 2016 r., s. 1740, dr Krzysztof Żok) za tym stanowiskiem opowiedział się również Grzegorz Wolak w glosie do orzeczenia S.N. z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14 (por. Przegląd Prawno-Ekonomiczny 35 nr 2/2016 r., s. 204).

W glosie tej autor wyraził aprobatę dla poglądu o tym, że złożenie do sądu opiekuńczego przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy wniosku o zezwolenie na złożenie w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku nie pozostaje bez wpływu na bieg terminu przewidzianego w art. 1015 § 1 kc. Choć uznał, że bardziej właściwe byłoby przyjęcie, że złożenie do sądu opiekuńczego przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy takiego wniosku **nie przerywa, lecz zawiesza bieg terminu** przewidzianego w art. 1015 § 1 kc do momentu uprawomocnienia się postanowienia sądu w przedmiocie udzielenia tego zezwolenia (art. 121 pkt 4 kc stosowany per analogiam), to jednak samą optykę patrzenia na problem prawny przez Sąd Najwyższy uznał za słuszną. Istotne jest bowiem to, że Sąd ten nie odrzucił możliwości stosowania do terminu z art. 1015 § 1 kc przepisów kodeksu cywilnego o zawieszeniu bądź przerwaniu biegu terminów przedawnienia.

W orzeczeniu III CSK 352/14 S.N. przyjął dość „karkołomną” konstrukcję w myśl której „złożenie wniosku do sądu opiekuńczego o uzyskanie zgody na odrzucenie spadku jest czynnością przedsięwziętą przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy bezpośrednio w celu uzyskania zgody sądu opiekuńczego”, nawet jeśli dopowiedzieć za Sądem Najwyższym, że ta zgoda umożliwia następnie skuteczne i ważne złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego spadkobiercy”, to jest to jednak „jakościowo” coś innego od wszczęcia postępowania zmierzającego do uzyskania prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczenia.

Ponadto stanowisko Sądu Najwyższego jest natomiast o tyle bardziej korzystne dla przedstawicieli ustawowych małoletnich bądź ubezwłasnowolnionych spadkobierców, że wydłuża termin w ciągu którego mogą oni skutecznie złożyć przed sądem lub u notariusza oświadczenie odnośnie do tego, czy spadek przyjmują, czy go odrzucają działając w imieniu małoletniego (pupila). Przy przerwie przedawnienia termin biegnie bowiem do początku (od nowa; od daty prawomocności postanowienia w sprawie o udzielenie zezwolenia na odrzucenie spadku), z kolei przy zawieszeniu termin nie biegnie, a gdy rozpoczął swój bieg nie biegnie przez czas przeszkody wskazanej w art. 121 kc, zaś

po ustąpieniu tej przeszkody biegnie dalej (tym samym czas sprzed zaistnienia przeszkody podlega doliczeniu do terminu).

W podręczniku do części ogólnej prawa cywilnego (autorstwa A. Woltera, J. Ignatowicza, K. Stefaniuka) możemy przeczytać, że nie powinno budzić wątpliwości stosowanie do prekluzji w drodze analogii art. 121 pkt 4 kc o zawieszeniu biegu przedawnienia z powodu siły wyższej. Jak to bowiem trafnie się podkreśla, w tym przepisie chodzi o wypadek niemożności realizacji w terminie prawa z przyczyny, na którą uprawniony nie miał żadnego wpływu, a „z ogólnych zasad naszego prawa – jak to zauważył Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 10.03.1992r. III CZP 10/92 – wynika, że skutki zdarzenia, na które osoba zainteresowana nie ma wpływu i któremu przy najbardziej posuniętej staranności nie może zapobiec nie powinny jej obciążać ujemnymi konsekwencjami”. Zastosowanie w drodze analogii do terminów prekluzyjnych art. 121 pkt 4 k.c. Sąd Najwyższy uznał za dopuszczalne w postanowieniu z 5.11.1976r. III CRN 202/76 24, w którym chodziło o termin zawity z zakresu prawa wynalazczego.

Z. R. i A. O. wskazują, że w szczególności terminy zawite do dochodzenia uprawnień przed sądem lub innym organem są najbliższe instytucji przedawnienia i dlatego w odniesieniu do nich analogia znajduje najsilniejsze uzasadnienie. Odnosi się to zwłaszcza do art. 121 pkt 4 k.c., który przewiduje zawieszenie biegu przedawnienia z powodu siły wyższej.

Z tych też względów w niniejszej sprawie należało przyjąć, że nastąpiło nie przerwanie na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 123 § 1 pkt. 1 k.c. ale zawieszenie terminu zawitego w oparciu o art. 121 pkt. 4 k.c.

Mając na uwadze powyższe należało, zgodnie z art. 385 k.p.c., orzec jak w sentencji.

Barbara Mokras Wojciech Vogt Tomasz Błoński